सकाळ

कोल्हापूर : शिवाजी विद्यापीठातील समता परिषदेत बोलताना इतिहास संशोधक इंद्रजित सावंत. शेजारी शुभम शिरहट्टी, कुलसचिव डॉ. व्ही. एन. शिंदे, कुलगुरू डॉ. डी. टी. शिर्के, खासदार शाहू छत्रपती.

शाहू महाराजांप्रती बहुजन समाजाने कृतज्ञ असावे

इंद्रजित सावंत; विद्यापीठात समता परिषद

कोल्हापूर, ता. २५ : राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज यांच्या विचार कार्यामुळेच या देशातील दलित, बहुजनांच्या अस्तित्वाला अर्थ मिळाला आहे. त्याबद्दल आपण त्यांच्याप्रती कृतज्ञ असायला हवे, असे इतिहास संशोधक इंद्रजित सावंत यांनी आज येथे सांगितले.

राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज यांच्या १५१ जयंतीच्या पूर्वदिनी शिवाजी विद्यापीठ आणि शाहू सेना यांच्यातर्फे विद्यापीठाच्या राजर्षी शाहू सभागृहात समता परिषदेंतर्गत सावंत यांचे 'वदले शाहू छत्रपती' या विषयावर व्याख्यान झाले. यावेळी खासदार श्रीमंत शाहू छत्रपती महाराज प्रमुख उपस्थित, तर अध्यक्षस्थानी कुलगुरू डॉ. डी. टी. शिर्के होते.

सावंत म्हणाले, छत्रपती शाहू महाराज हे छत्रपती शिवाजी महाराज यांचे सच्चे वारसदार होते. शाहू महाराजांनी आपल्या पहिल्या जाहीरनाम्यातच रयतेकडून सामग्रीचा पुरवठा होत असताना त्याचा मोबदला पुरवठादारास जागेवरच आदा करण्याच्या अनुषंगाने विविध नियम घालून दिल्याचे दिसते. यामुळे शिवछत्रपतींच्या आज्ञापत्रांची आठवण झाल्याखेरीज राहत नाही.

कुलगुरू डॉ. शिर्के म्हणाले, शाहू महाराजांनी शैक्षणिक क्षेत्रासाठी केलेले कार्य खूप मोठे आहे.' प्र-कुलगुरू डॉ. पी. एस. पाटील, कुलसचिव डॉ. व्ही. एन. शिंदे, विद्यार्थी विकास विभागाचे संचालक डॉ. तानाजी चौगुले, शाहू सेनेचे अध्यक्ष शुभम शिरहट्टी उपस्थित होते.

26 JUN 2025

लोकमत

जनसंपर्क कक्ष
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

राजर्षी शाहूंमुळेच बहुजनांच्या अस्तित्वाला अर्थ

इंद्रजित सावंत : शिवाजी विद्यापीठात समता परिषद

लोकमत न्यूज नेटवर्क

कोल्हापूर : राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज यांच्या विचारकार्यामुळेच या देशातील दलित, बहुजनांच्या अस्तित्वाला अर्थ प्राप्त झाला आहे. त्याबद्दल आपण त्यांच्याप्रती कृतज्ञ असायला हवे, असे प्रतिपादन इतिहासाचे गाढे अभ्यासक, संशोधक इंद्रजीत सावंत यांनी बुधवारी येथे केले.

राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज यांच्या १५१ जयंतीच्या पूर्वदिनास शिवाजी विद्यापीठ, शाहू सेनेतर्फे विद्यापीठाच्या राजर्षी शाहू सभागृहात समता परिषदेअंतर्गत सावंत यांचे 'वदले शाहू छत्रपती' या विषयावर व्याख्यान झाले. कुलगुरू डॉ. दिगंबर शिर्के अध्यक्षस्थानी होते. मंचावर प्र-कुलगुरू डॉ. प्रमोद पाटील, कुलसचिव डॉ. विलास शिंदे होते. प्रमुख पाहुणे खासदार शाहू छत्रपती यांच्या हस्ते रोपास पाणी घालून परिषदेचे उद्घाटन झाले.

सावंत म्हणाले, छत्रपती शाहू महाराज हे छत्रपती शिवाजी महाराज यांचे सच्चे वारसदार होते. या दोघांच्या जीवनकार्यात, उद्दिष्टांत बहुतांश साम्य आहे. आपल्या सैन्यामुळे शेतकरी रयतेच्या भाजीच्या देठालाही धक्का लागता कामा नये, त्याचप्रमाणे मोबदला आदा करूनच लागेल तो शिधा, धान्य रयतेकडून घ्यावा, अशी छत्रपतींची आज्ञापत्रे आहेत. त्याचप्रमाणे शाहू महाराजांनी सुद्धा आपल्या पहिल्या जाहीरनाम्यातच रयतेकडून सामग्रीचा पुरवठा होत असताना त्याचा मोबदला पुरवठादारास जागेवरच आदा करण्याच्या अनुषंगाने विविध नियम घालून दिल्याचे दिसते.

समता ही केवळ घोषवाक्य नसून ती कृतीमधूनच दिसून यावी लागते. आजच्या युगात समतेच्या लढ्याला नव्या परिभाषेची गरज आहे आणि ती परिभाषा विद्यार्थ्यांच्या कृतीमधून घडेल, असे प्रतिपादन खासदार शाहू छत्रपती यांनी केले.अध्यक्षीय मनोगतात कुलगुरू डॉ. दिगंबर शिर्के म्हणाले, पी. सी. पाटील यांच्यापासून ते कर्मवीर भाऊराव पाटील यांच्यापर्यंत महाराष्ट्र घडविणारी आणि सर्वदूर प्रभाव टाकणारी मंडळी शाहू महाराजांनी तयार केली. शाहू सेनेचे अध्यक्ष शुभम शिरहट्टी यांनी स्वागत व प्रास्ताविक केले, तर विद्यार्थी विकास विभागाचे संचालक डॉ. तानाजी चौगुले यांनी आभार मानले.

26 JUN 2025
पुण्यनगरी
जनसंपर्क कक्ष
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

शाहू महाराजांप्रति बहुजन समाजाने कृतज्ञ असावे

इंद्रजित सावंत; शिवाजी विद्यापीठात छत्रपती शाहू जयंतीनिमित्त विशेष व्याख्यान

कोल्हापूर : प्रतिनिधी

राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज यांच्या विचार कार्यामुळेच या देशातील दलित, बहुजनांच्या अस्तित्वाला अर्थ प्राप्त झाला आहे. त्याबद्दल आपण त्यांच्याप्रती कृतज्ञ असायला हवे, असे प्रतिपादन इतिहास संशोधक इंद्रजित सावंत यांनी केले. राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज यांच्या १५१ जयंतीच्या पूर्वदिनास शिवाजी विद्यापीठ आणि शाहू सेना यांच्या संयुक्त विद्यमाने विद्यापीठाच्या राजर्षी शाहू सभागृहात समता परिषदेत ते 'वदले शाहू छत्रपती' या विषयावर बोलत होते.

कोल्हापूर : शिवाजी विद्यापीठात 'वदले शाहू छत्रपती' या विषयावर बोलताना इतिहास संशोधक इंद्रजित सावंत.

इंद्रजित सावंत म्हणाले, छत्रपती शाहू महाराज हे छत्रपती शिवाजी महाराज यांचे सच्चे वारसदार होते. या दोघांच्या जीवनकार्यात, उद्दिष्टात बहुतांश साम्य आहे. त्याचप्रमाणे शाहू महाराजांनीसुद्धा आपल्या पहिल्या जाहीरनाम्यातच रयतेकडून सामग्रीचा पुरवठा होत असताना त्याचा मोबदला पुरवठादारास जागेवरच अदा करण्याच्या अनुषंगाने विविध नियम घालून दिल्याचे दिसते. यामुळे शिवछत्रपतींच्या आज्ञापत्रांची आठवण झाल्याखेरीज राहत नाही. अध्यक्षीय मनोगतात कुलगुरू डॉ. दिगंबर शिर्के म्हणाले, शाहू महाराजांनी शैक्षणिक क्षेत्रासाठी केलेले कार्य खूप मोठे आहे. त्यांनी महाराष्ट्र घडविणारी व्यक्तिमत्त्वे तयार केली.

प्रास्ताविकात शाहू सेनेचे अध्यक्ष शुभम शिरहट्टी म्हणाले, शाहू महाराज हे केवळ सामाजिक क्रांतीचे प्रणेतेच नव्हते, तर शिक्षण, आरक्षण, स्त्री सक्षमीकरण आणि शोषित घटकांच्या उन्नतीसाठी कृतिशील राजकारण करणारे पहिले भारतीय राजे होते. मंचावर प्र-कुलगुरू डॉ. प्रमोद पाटील, कुलसचिव डॉ. विलास शिंदे होते. आभार डॉ. तानाजी चौगुले यांनी मानले.

सकाळ

पुनर्प्रवेश परीक्षेचा अर्ज भरताना महाविद्यालयाचा पसंतीक्रम देता येणार

कोल्हापूर, ता. २५ : विविध पदवी, पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासाठी १० जुलैला होणाऱ्या पुनर्प्रवेश परीक्षेसाठी ऑनलाईन अर्ज भरतानाच महाविद्यालय पसंतीक्रम देण्याची सुविधा संगणकीय प्रणालीत केल्याची माहिती शिवाजी विद्यापीठाच्या पी. जी. ॲडमिशन विभागाने आज दिली.

विद्यार्थ्यांनी २०२४-२५ या शैक्षणिक वर्षातील प्रवेश प्रक्रियेबाबत वेळोवेळी विद्यापीठ संकेतस्थळावर भेट देऊन प्रवेश प्रक्रियासंदर्भात माहिती घेण्याबाबत कळवले आहे. प्रवेश अर्ज भरण्यासाठी, पसंतीक्रम निवडण्याच्या माहितीसाठी व्हिडिओ तयार करून प्रवेश प्रक्रिया पोर्टलला प्रसिद्ध केला आहे. प्रवेश परीक्षा असलेल्या आणि प्रवेश परीक्षा नसलेल्या अभ्यासक्रमांच्या प्रवेशासंदर्भातील प्रवेश प्रक्रिया वेळापत्रक विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावर प्रसिद्ध केले आहे. ज्या विद्यार्थ्यांनी एम.एस्सी.अभ्यासक्रमाची प्रवेश परीक्षा दिली आहे. परंतु, अद्यापही महाविद्यालयाचा पसंतीक्रम दिलेला नाही. ज्यांना पसंतीक्रम सुधारित करावयाचा आहे, अशा विद्यार्थ्यांना विद्यापीठ अधिविभाग, महाविद्यालयाचा पसंतीक्रम देण्यासाठी ८ जूनअखेर मुदतवाढ देण्यात आली. त्याची नोंद घ्यावी, अशा आशयाची सूचना विद्यापीठ अधिविभाग, सर्व संलगिनत महाविद्यालये यांना पाठवली होती. विद्यार्थ्यांनाही याबाबत माहिती त्यांच्या मोबाईलवर संगणक केंद्रातर्फे पाठविली आहे. बहुतांश विद्यार्थ्यांनी नेट कॅफेमधून प्रवेश अर्ज भरले आहेत. नेट कॅफेचालकांनी याबाबत विद्यार्थ्यांना काही कल्पना न दिल्यामुळे विद्यार्थ्यांचे पसंती क्रम देण्याचे प्रमाण कमी आहे. संगणक केंद्रातर्फे विद्यार्थ्यांना पसंतीक्रम देण्याबाबत दूरध्वनीवरून मार्गदर्शन केल्याची माहिती पत्रकाद्वारे दिली.

सकाळ

दूरशिक्षण केंद्रातर्फे एमबीएसाठी फेर प्रवेश परीक्षा

कोल्हापूर : शिवाजी विद्यापीठातील दूरशिक्षण आणि ऑनलाईन शिक्षण केंद्रातर्फे शैक्षणिक वर्ष २०२५-२६ च्या एम. बी. ए. (डिस्टन्स मोड) या अभ्यासक्रमासाठी रिक्त जागांकरिता फेर प्रवेश १५ जुलै रोजी परीक्षा होणार आहे. या अभ्यासक्रमासाठी विद्यापीठ अनुदान आयोग व अखिल भारतीय तंत्रज्ञान शिक्षण परिषद यांची मान्यता आहे. त्यामुळे प्रवेश इच्छुकांना मार्केटिंग, मानवी संसाधन व्यवस्थापन, ऑपरेशन आणि प्रॉडक्शन व्यवस्थापन, तसेच वित्तीय व्यवस्थापन या विषयातून एम. बी. ए. (डिस्टन्स मोड) अभ्यासक्रम पूर्ण करता येणार आहे. अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश निश्चित करायचा आहे. त्यांनी ७ जुलैपर्यंत प्रवेश परीक्षा अर्ज भरावा. एमएचटी-सीईटी, एटीएमए, सीईटी दिली असेल त्यांना थेट प्रवेश घेता येईल, असे दूरशिक्षण केंद्राचे प्रभारी संचालक डॉ. के. बी. पाटील यांनी केले.

तरुण भारत

गोखले कॉलेजमध्ये एमबीए अभ्यासक्रमास मान्यता

कोल्हापूर : शिवाजी विद्यापीठातील दूरशिक्षण व ऑनलाईन शिक्षण केंद्र मान्यताप्राप्त एम. बी. ए अभ्यासक्रास मान्यता मिळाली आहे. इच्छुक विद्यार्थ्यांना दि ७ जुलै पर्यंत ऑनलाईन फॉर्म भरणेची सुविधा गोपाळ कृष्ण गोखले कॉलेजमध्ये सुरु आहे. तरी जास्तीत जास्त विद्यार्थ्यांनी या सुविधेचा लाभ घ्यावा असे आवाहन प्राचार्य डॉ. आर. बी. भुयेकर यांनी केले आहे.

2 6 JUN 2025

पुण्यनगरी

जनसंपर्क कक्ष
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

क्रांतिकारी शोध

शोध प्रतिजैविकाचा!

डॉ. व्ही.एन. शिंदे

माणसाचे असेल किंवा अन्य कोणत्याही जीवाचे, थोडीशी काळजी नाही घेतली तर आजारपण निश्चित. आजारपण घालवायचे तर उपचार घ्यायला हवेत. भारतात आजारच उद्भवू नयेत म्हणून जीवनप्रणालीच तशी बनवली होती. एखाद्या ऋतूमध्ये काय खावे, कसे खावे, किती खावे याचे नियम घालून देण्यात आले होते. होते म्हणण्याचे कारण, आज आपण यातील अनेक गोष्टींना तिलांजली दिली आहे. मात्र, त्यामध्ये अनेकदा खंड पडायचा. पाण्यात बदल व्हायचा आणि पूर्वीही माणसे आजारी पडायची. त्यावर नैसर्गिक घटक वापरून उपचार केले जायचे. रूग्ण बरा व्हायचा.

भारताप्रमाणेच पाश्चात्य राष्ट्रातही मानवाच्या शरीरात अनावश्यक घटक गेल्याने माणूस आजारी पडतो, असे मानले जात असे. पाश्चात्य राष्ट्रातही काही वनौषधींचा वापर केला जात असे, मात्र तो अपवादानेच. शरीरात गेलेले अनावश्यक घटक रक्तात असतात, असाही समज होता. रुग्णाला बरे करायचे तर शरीरातील रक्त बाहेर पडले पाहिजे. त्यासाठी रुग्णाच्या पायाजवळील भागात किंवा डॉक्टरला योग्य वाटेल अशा जागी कापले जात असे. त्यातून रक्त बाहेर पडले म्हणजे रुग्ण बरा होणार असेच शिकवण्यात येत असे आणि तसेच उपचारही केले जात असत. अनेकदा यातून रुग्ण दगावतही असत. ही पद्धत तशी अघोरी होती. ही पद्धती चुकीची असल्याचे वाटल्यानेच सॅम्युअल हनेमन या डॉक्टरने स्वतःच्या विचारातून नवी चिकित्सा आणि उपचारपद्धती 'होमिओपॅथी' विकसित केली. त्याबद्दल पुन्हा केव्हा तरी. मात्र, सर्वसाधारणपणे याच पद्धतीने रुग्णांवर उपचार करण्यात येत.

अगदी सत्तर-ऐंशी वर्षांपूर्वीपर्यंत हीच पद्धती पाश्चात्य राष्ट्रात असताना दुसरीकडे भौतिक आणि रसायनशास्त्राचे संशोधन शिगेला पोहोचले होते. त्याचा परिणाम जीवशास्त्र आणि वैद्यकशास्त्रावरही होत होता. सूक्ष्मदर्शक यंत्राचा शोध हा यातील सर्वात महत्त्वाचा शोध. सूक्ष्मदर्शकाच्या सहाय्याने उघड्या डोळ्यांना न दिसणारे दिसू लागले आणि अनेक संशोधक तास न तास या नव्या उपकरणावरोबर घालवू लागले. अनेक अवयवांच्या उतींच्या रचना, रक्तात काय आहे, कांद्याच्या पापुद्रे आणि मध्यल्या छोट्या पडद्यांच्या रचना कशा बनल्या आहेत हे शोधले जाऊ लागले. या यंत्राचा वापर केवळ संशोधकच करत नव्हते, तर या यंत्राची माहिती मिळालेले अनेक लोक या यंत्रासोबत कुतूहल म्हणून खेळत होते. याच यंत्राचा वापर करून पेनिसिलिन हे पहिले प्रतिजैविक शोधण्यात आले आणि याचे श्रेय जाते स्कॉटिश संशोधक अलेक्झांडर फ्लेमिंग यांना.

फ्लेमिंग यांचा जन्म ६ ऑगस्ट १८८१ रोजी एका शेतकरी कुटुंबात झाला. शालेय शिक्षणानंतर फ्लेमिंग यांनी एका जहाज कंपनीत चार वर्षे काम केले. मात्र, त्यांच्या भावाला त्यांनी आपल्याप्रमाणेच वैद्यक व्यवसायात यावे असे वाटत होते. काका आणि भावाच्या मदतीने त्यांनी अखेर १९०६ मध्ये वैद्यकशास्त्रातील पदवी प्राप्त केली. त्यांनी सेंट मेरी हॉस्पिटलमध्ये बॅक्टेरियावरील अल्मर्थ राईट यांच्यासह संशोधनास सुरुवात केली. पुढे १९१४ मध्ये ते शिक्षक झाले. पुन्हा ते संशोधन कार्यात आले आणि अखेर १९२८ मध्ये ते ऑक्सफर्ड विद्यापीठात प्राध्यापक झाले.

अल्मर्थ राईट यांचे प्रामुख्याने सैनिकांच्या युद्धात झालेल्या जखमावर संशोधन सुरू होते. सैनिकांच्या जखमा बऱ्या होण्यासाठी त्या काळात आजच्यासारखी औषधे उपलब्ध नव्हती. मात्र, जखमांमुळे

लेख ऐकण्यासाठी क्युआर कोड स्कॅन करा.

इतर भाग सडू नये, जखम पसरू नये, यासाठी काही अँटिसेप्टिक वापरत असत. तरीही काही जीवाणू यातून अलगदपणे, आरामात आत पोहोचून सैनिकांच्या मृत्यूचे कारण बनत. हे का घडते याचे कारण ज्ञात नव्हते. अशा त्या काळात फ्लेमिंग यांचे संशोधन सुरू होते. ते शिस्तबद्ध नव्हते. त्यांचे सहकारी एलिसन यावरून त्यांना चिडवत. मात्र पुढे एलिसन म्हणत, 'गबाळेपणामुळे आणि बेशिस्तपणामुळेच अलेक्झांडर यांना दोन महत्त्वाचे शोध लावता आले.' १९२१ पासून फ्लेमिंग बॅक्टेरियाच्या वाढीवर संशोधन करत होते. बॅक्टेरिया मुख्यतः अश्रुतून मिळवत असत. नाकातील पदार्थ घेऊनही त्यांनी काही प्रयोग केले. मात्र, त्यामध्ये बॅक्टेरियाची वाढ होत नसल्याचे आढळून आले. त्यांनी दूषित रक्त, लघवीचे नमुने असे विविध पदार्थ वापरूनही आपले प्रयोग केले.

एकदा असेच प्रयोग संपवून आपल्या बेशिस्तपणास अनुसरून सर्व डिश तशाच ठेवून ते सुट्टीवर गेले. सुट्टीवरून परतल्यावर त्यांनी साफ न करता तशाच ठेवलेल्या डिशचे निरीक्षण सुरू केले असता, एका डिशमध्ये हवे तसे बॅक्टेरिया वाढले नसल्याचे निदर्शनास आले. त्यांनी यातील घटकांचे सूक्ष्मदर्शक यंत्राखाली निरीक्षण केले असता, काही भागात बुरशी वाढली असल्याचे निदर्शनास आले. प्रत्यक्षात काही राष्ट्रात विशेषतः इजिप्तमध्ये सैनिकांच्या जखमांवर ब्रेडवरील बुरशी लावत. मात्र, या संदर्भात वैज्ञानिक प्रयोग करून शोध लावण्याचे श्रेय जणू फ्लेमिंग यांची वाट पहात होते. या डिशमधील विविध भागांचे निरीक्षण केल्यानंतर बुरशी आणि बॅक्टेरिया एकत्र आणल्यास बॅक्टेरिया अर्धमेले होतात आणि जास्त काळ राहिल्यास किंवा बुरशीचे प्रमाण जास्त झाल्यास मरतात, असे लक्षात आले. यातून त्यांनी पेनिसिलिन या पहिल्या प्रतिजैविकाचा १९२८ मध्ये शोध लावला. या संशोधनावर लिहिलेला शोधनिबंध त्यांनी मेडिकल रिसर्च क्लबमध्ये सादर केला. मात्र, या संशोधनाचे महत्त्व कोणाच्याही लक्षात आले नाही. संशोधकांनी त्याकडे पूर्णपणे दुर्लक्ष केले. यामुळे फ्लेमिंग नाराज झाले नाहीत. त्यांचे यावर आणखी संशोधन सुरूच होते. हे औषध मोठ्या प्रमाणात निर्मितीचे तंत्र विकसित करावयाचे होते. तोपर्यंत ही बातमी कर्णोपकर्णी अमेरिकेत पोहोचली. या संशोधनाचे महत्त्व ओळखून हे प्रतिजैविक मोठ्या प्रमाणात तयार करण्याचे तंत्रज्ञान अमेरिकेतील प्रयोगशाळांनी विकसित केले.

हा काळ दुसऱ्या महायुद्धाचा होता. अनेक सैनिक जखमी होत होते. त्यांच्यावरील उपचारांसाठी १९४४ पासून पेनिसिलिन मोठ्या प्रमाणात वापरले गेले. तोपर्यंत सूक्ष्मदर्शकाच्या सहाय्याने विविध आजारांचे मूळ असलेले जीवाणू आणि विषाणू शोधण्याचे कार्य पूर्णत्वास आले होते. पेनिसिलिन निर्मितीच्या प्रक्रियेप्रमाणे प्रक्रिया राबवून विविध बुरशींचा वापर करून, विविध कल्चर वापरून प्रतिजैविके बनवली जाऊ लागली. औषधनिर्माणशास्त्रामध्ये औषधांच्या निर्मितीचे एक नवे दालन उघडले गेले.

रुग्णाच्या लक्षणावरून आणि तीव्रतेवरून प्रतिजैविक द्यावयाचे किंवा नाही हे निश्चित करण्यास अनेक वर्षांचा कालावधी जावा लागला. मात्र, पूर्वीच्या अघोरी पद्धतीने रक्त शरीराबाहेर न काढता शरीरातच औषधे देऊन रुग्णांना बरे करता येणे शक्य झाले. मृत्यूदर घटण्यामागे पेनिसिलिनचा शोध हे महत्त्वाचे कारण ठरले. रुग्णांना आणखी आयुष्य जगता येणे शक्य झाले. मानवी जीवनासाठी पेनिसिलीन हे एक वरदान ठरले आणि हा शोध अलेक्झांडर फ्लेमिंग यांना नोबेल मिळवून देत अजरामर करणारा ठरला.

vilasshindevs44@gmail.com
संपर्क : ९६७३७८४४००